

waterhorse

Особливості вживання емотивної лексики у романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» та її відображення в українському перекладі

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ	6
1.1. Поняття емотивної лексики в сучасній лінгвістиці	6
1.2. Засоби вираження емотивності в художньому тексті	9
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	15
РОЗДІЛ 2	16
ЕМОТИВНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ СТІВЕНА ФРАЯ «THE HIPPIROTAMUS» ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	16
2.1. Загальні результати дослідження	16
2.2. Використання емотивів в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»	17
2.2.1. Афективи в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»	17
2.2.2. Конотативи в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	29
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Дану роботу присвячено особливостям використання емотивної лексики в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» та її відображенню в українському перекладі.

Науковці почали активно звертати увагу на слова, що мають емоційне значення в середині 20-го сторіччя (Ш. Баллі [3], І.Р. Гальперін [9], В.В. Виноградов [5], Е.М. Галкина-Федорук [8]), однак окремо категорію емотивності почали вивчати тільки з середини 70-х років. Так, першими зарубіжними вченими, що зайнялися дослідженням категорії емотивності стали А. Вежбицька [28], В. Волек [27], Дж. Ейтчисон [25], Г. Діллер [26], які зосередили увагу на процесі номінації та інтерпретації емоцій. Серед вітчизняних вчених найбільший внесок у визначення категорії емотивності та класифікацію емотивних одиниць зробили В.І. Шаховський [24], Л.Г. Бабенко [2], Н.А. Лук'янова [17], Л.А. Піотровська [22], Н.А. Красавський [15] та ін. На даний момент царину вивчення емотивної лексики можна вважати доволі розвинутою, тим не менш між дослідниками досі існують суперечки щодо основних теоретичних аспектів (сутність емотивності, класифікація емотивної лексики). Попит наразі вбачається у дослідженні емотивної лексики в художніх творах, оскільки, як підкреслюють дослідники, саме в художньому тексті емотивна лексика отримує найбільшу репрезентацію.

Актуальність даної роботи обумовлена відсутністю вивчення емотивної лексики в творах Стівена Фрая відчизняними вченими та досліджень особливостей її перекладу.

Теоретико-методологічною основою даного дослідження є праці В.І. Шаховського [24], І.Р. Гальперіна [9], Л.Г. Бабенко [2], Л.С. Бархударова [4], В.Н. Комісарова [14].

Об'єктом дослідження є емотивна лексика.

Предметом дослідження є типи емотивних одиниць у творі С. Фрая «The Hippopotamus» та їх відображення в українській мові.

Мета дослідження - визначити особливості вживання емотивної лексики в творі С. Фрая «The Hippopotamus» та проаналізувати її відображення у перекладі Лучиної Софії українською мовою.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Дослідити теоретичні аспекти вивчення емотивної лексики, визначити особливості функціонування емотивних одиниць та засоби вираження емотивності в художньому творі.
2. Проаналізувати англійський текст твору, визначити у ньому емотивні одиниці, класифікувати їх та дослідити частотність використання у творі різних лексичних груп у якості емотивної лексики.
3. Встановити авторські особливості використання стилістичних прийомів.
4. Відобразити емотивні одиниці в українському перекладі та обґрунтувати вибір перекладацьких трансформацій, які було використано у кожному окремому випадку.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**, як *компонентний аналіз*, за допомогою якого було вилучено сему емотивності; *стилістичний аналіз*, за допомогою якого встановлено авторські особливості використання стилістичних прийомів; *кількісний аналіз*, за допомогою якого виявлено частоту використання емотивної лексики та стилістичних прийомів у тексті.

Матеріалом дослідження обрано перші 100 сторінок роману Стівена Фрая «The Hippopotamus», зокрема 2093 емотивних одиниць та їх переклад українською мовою, виконаний Лучиною С. М.

У процесі роботи використано наступні критерії відбору емотивних одиниць: для афективів – словникові позначки (i.e. interjections, vulgarisms); для конотативів – контекст, у якому ці одиниці розкривають емотивну семантику; для лексики емоцій та одиниць, що описують емоції – наявність у дефініції семи емотивності.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що вона робить внесок у галузь стилістики та прагматики, зокрема у розвиток дослідження принципів функціонування емотивної лексики в художньому творі.

Практична значущість даної роботи полягає в тому, що її можна використовувати при вивченні проблем емотивної лексики та при аналізі і перекладі художніх творів, у написанні курсових та кваліфікаційних робіт, а також у спецкурсах.

Апробації роботи здійснено на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» [19], на засіданні Круглого столу «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» [20] та на Декадах Студентської Науки в Маріупольському державному університеті у 2018 [21] та 2019 [18] роках.

Структура роботи: у вступі обґрунтовано актуальність роботи, її теоретико-методологічну основу, об'єкт та предмет; поставлено мету дослідження та визначено завдання, які необхідно виконати для її досягнення; визначено теоретичну та практичну значущість даної роботи.

У першому розділі висвітлено поняття емотивної лексики, проблемні питання, пов'язані з визначенням емотивних одиниць, їх класифікацією та диференціацією від суміжних понять. Також визначено особливості функціонування емотивної лексики в художньому творі та проблеми, що постають при її перекладі.

У другому розділі проаналізовано особливості використання емотивної лексики у романі Стівена Фрая «The Hippopotamus», встановлено типи та продуктивність емотивної лексики в англійському тексті та способи її перекладу українською мовою.

У висновках висвітлено результати вивчення теоретичного матеріалу та аналізу емпіричного матеріалу.

Список використаних джерел складається з 28 теоретичних та одного ілюстративного джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

Даний розділ присвячено дослідженню поняття емотивної лексики, історії та способів її вивчення та класифікації, проблемних питань, пов'язаних з визначенням цього поняття та його диференціацією від суміжних понять. Окрім цього, у ньому висвітлено особливості функціонування емотивної лексики в художньому творі, визначено головні способи реалізації емотивності в художніх текстах, проаналізовано основні проблеми, що постають при перекладі емотивної лексики та способи їх вирішення.

1.1. Поняття емотивної лексики в сучасній лінгвістиці

Ще до того, як науковці почали приділяти увагу категорії емотивності, науковці вже виділяли слова, що мають емоційне значення. Так, І.Р. Гальперін визначає, що, «на відміну від предметно-логічного значення, тобто «виразу словом загального поняття о предметі чи явищі через одну з ознак, яка, в силу історичного розвитку значень, стала на даному етапі «представником» усього поняття [9, с. 107]», емоційне значення реалізує в слові вираз власне емоцій, почуттів, викликаних предметами, фактами, явищами об'єктивної дійсності. Таким чином, в емоційному значенні, на думку І.Р. Гальперіна, виражається суб'єктивно-оцінне ставлення мовця до фактів об'єктивної дійсності [9, с.114]». Науковець зазначає, що емоційне значення може існувати і поряд з предметно-логічним значенням, і самостійно, а може розкриватися у певному контексті [9, с.115]. Також І.Р. Гальперін наголошує на відмінностях між емоційним значенням та емоційним забарвленням. Він вважає, що емоційне значення – це притаманне слову вираження почуттів, ставлення, оцінки (особливо очевидним воно стає в тих випадках, коли воно єдине наявне в слові, наприклад, у вигуках), у той час як емоційне забарвлення – це тільки зачатки емоційного значення, тим не

менш воно іноді тотожно контекстуальному емоційному значенню [9, с.118-119]. Однак, вчений стверджує, що «емоційна забарвленість як поняття ширше, ніж емоційне контекстуальне значення. Усе висловлювання може бути емоційно забарвленим завдяки наявності в ньому слова з емоційним значенням: e.g. *'And, Oh, the city is a general in the ring. Not only by blows does it seek to subdue you.'* (O. Henry.). На прикладі цього речення І. Р. Гальперін показує, як вигук *oh* дає емоційне забарвлення всьому висловлюванню [9, с. 119].

На сучасному ж етапі досліджень відображення емоцій в мові, формулювання чіткого визначення поняття «емотивна лексика» ускладняється наявністю таких суміжних понять, як «лексика емоцій» та «емоційна лексика», які також активно використовуються в науковій літературі. Визначити їх межі складно, оскільки деякі вчені принципово їх розмежовують, а інші – зближують.

Що стосується понять «емотивність» та «емоційність», більшість вчених, таких як Ш. Баллі і В. Шаховський, на яких посилається О. О. Левіна чітко розмежовують їх, вважаючи емоційність «психологічною рисою особистості, характеристикою якості, стана та рівня її емоційної сфери, а емотивність – лінгвістичною характеристикою тексту (або лексикону) [16, с.8]». Іншими словами, дослідниця вважає, що емотивність є мовним виразом (або відображенням) емоційності [16, с.8]. Таким же чином науковці розрізняють емоційність та емотивність висловлювання. Так, висловлення є емоційним, якщо воно є довільним та слугує засобом вираження емоції мовця без цілі впливу на адресата. Якщо ж висловлювання є навмисним, усвідомленим та має інтенцію впливати на адресата, а значить, здійснюється за допомогою відібраних мовцем з арсеналу емотивних засобів спеціальної лексики, синтаксису та інтонації, воно є емотивним. Таким чином, емоційність та емотивність належать до термінологічних апаратів різних наук – психології та лінгвістики відповідно. У лінгвістиці багато дисциплін включають вивчення емотивності, однак найбільш повне і

докладне висвітлення емотивність отримала в рамках міждисциплінарної науки – емотіології або лінгвістики емоцій, що займається дослідженням зв'язку між мовою і емоціями [2, с.21].

Тим не менш, в рамках емотіології поки не існує єдиного визначення емотивності. Так, В. І. Шаховський вважає, що «емотивність – це іманентно приманна мові семантична властивість виражати психічні (емоційні) стани і переживання людини через особливі одиниці мови та мовлення – емотиви [24, с. 24]». Услід за ним, низка вчених (А.С. Ілінська [11], О.М. Вольф [7], І.В. Арнольд [1] та ін.) обрали підхід, що виключає зі сфери емотивності одиниці, що іменують емоційні стани, тобто так звану лексику емоцій. Вони наполягають на тому, що лексика емоцій відрізняється від власне емотивної лексики, оскільки в семантиці такої лексики очевидне вираження емоційного ставлення відсутнє, із чого випливає, що вона позначає не самі емоції, а лише думку про них.

Інші дослідники дотримуються іншої думки. Так, Л. А. Піотровська визначає емотивність як «свого роду функцію мовних одиниць виражати емоційне ставлення мовця до об'єктивної дійсності [22, с.15]». Ця дефініція відображає більш широке розуміння емотивної лексики, якого дотримуються також такі дослідники, як Є.М. Галкіна-Федорук [8], І.І. Квасюк [13], Л.Г. Бабенко [2], Н.А. Лукьянова [17] та ін. На їхню думку, склад будь-якого найменування емоції містить емотивні мікрокомпоненти, які підвищують їх емотивну валентність та підсилюють їх здатність до контекстуальної та емотивної атракції. Іншими словами, імена емоцій більш схильні заряджатися емотивністю під впливом контексту, ніж інші слова. Це зазначає і Гальперін І.Р., який стверджує, що «слова, що позначають почуття, майже завжди (якщо вони тільки не вживаються в науковій прозі в якості термінів) є емоційно забарвленими, наприклад, слова *hatred, love, anger* та ін. [9, с. 119]».

Окрім того, на думку вчених, значний емотивний потенціал тексту складають лексичні одиниці, які не є найменуванням або прямим виразом

емоції, проте розкривають емоцію через опис її ознак. Так, С. В. Іонова відносить до такої лексики слова, що вказують на причину, результат, непрямую ознаку емоції, а також слова, що означають способи невербального виразу емоцій: *to grin, to sneer, to weep, to frown, to tremble (with fear or wrath), to snivel, to snarl; світитися (від щастя), зеленіти (від заздрощів), плескати в долоні (від радості)* та ін [12, с. 69]. Варто зазначити, що ці висновки підтверджуються й роботами В.І. Шаховського, який вперше ввів таке поняття, як «емосема», під яким він розуміє «специфічний вид сем, що співвідносяться з емоціями мовця та представлені в семантиці слова як сукупність семантичної ознаки «емоція» та семних конкретизаторів, наприклад, «любов», «презирство», «приниження» та ін., список яких є відкритим [24, с. 29]». Таким чином, це ствердження цілком вписується у широке розуміння емотивної лексики, під якою в сучасній лінгвістиці розуміється «уся сукупність лексичних засобів, за допомогою яких виражаються емоції [24, с. 11]». Саме цим визначенням емотивної лексики та підходом до її вивчення вирішено послуговуватися надалі, оскільки, як зауважує В.І. Шаховський, в контексті художнього твору, «в певних ситуаціях практично будь-яке слово може прийняти емотивну конотацію [24, с. 231]».

1.2. Засоби вираження емотивності в художньому тексті

Як було зазначено вище, провідну роль втілення емотивності в художньому тексті відіграють лексичні засоби, перш за все, слова, що належать до певних пластів лексики. І.Р. Гальперін запропонував наступну класифікацію пластів лексики, що можуть використовуватися для створення емотивності:

1. Загальна літературно-книжна лексика
2. Функціональна літературно-книжна лексика
3. Загальнолітературна розмовна лексика
4. Нелітературна розмовна лексика

Загальна літературно-книжна лексика вирізняється значною кількістю слів романського (головним чином, французького та латинського) походження та більш чіткими, порівняно з розмовною лексикою, семантичними межами [9]. До неї зазвичай відноситься лексика емоцій та лексичні одиниці, що описують емоції.

Функціональна літературно-книжна лексика – це «неоднорідні групи слів, що розрізняються за службовою функцією, яку слова несуть в різних стилях мовлення [9, с. 57]». Слова з цього пласта, що несуть емотивне навантаження, відносяться до групи емотивів-конотативів включають наступні групи слів:

Поетизми – слова, сфера вживання яких обмежена художньою літературою, а саме – поезією. При цьому, як зазначає І. Р. Гальперін, вони «притаманні не всій англійській поезії, а тільки поезії епохи класицизму та романтизму» [9, с. 64].

Лексичні архаїзми – «слова, які вийшли із загального вживання, але збереглися у пасивному словнику мови та зрозумілі для більшості носіїв [9]». Серед них окремо виділяються історизми – «слова, що вийшли із вживання у зв'язку зі зникненням понять, які вони позначали». Головна стилістична функція архаїзмів – передача колориту певної історичної епохи, але окрім цього вони можуть виконувати сатиричну функцію та використовуються для відображення глузливо-іронічного ставлення до якогось явища [9].

Іноземні слова та варваризми. На відміну від власне запозичень, іноземні слова визначаються тим, що не втратили свого іноземного вигляду та мають точні еквіваленти у мові, яка запозичує. Варваризми від них відрізняються тим, що вони зафіксовані у словниках. В художньому тексті іноземні слова та варваризми зазвичай виділені курсивом та виконують, головним чином, функцію передачі місцевого колориту [9].

Неологізми – «будь-які нові словарні та фразеологічні одиниці, які з'явилися у мові на даному етапі її розвитку та або позначають нові поняття, що виникли в результаті розвитку науки і техніки, нових умов життя,

соціально-політичних змін тощо, або які виражають новими словами, що створені у емоційно-стилістичних цілях, вже існуючі поняття[9, с. 77]». І. Р. Гальперін пропонує перший тип неологізмів називати термінологічними, які за своїми функціями у художньому тексті схожі з термінами, а другий – стилістичними, також відомими як авторські неологізми або okazіоналізми. У літературних творах вони можуть виконувати дві основні функції: розкривати додаткові риси явища або виявляти ставлення автора до фактів об'єктивної дійсності [9].

Як зазначає В.С. Віноградов, okazіоналізми можна поділити на потенціальні (потенціалізми) та індивідуально-авторські (егологізми) [6, с. 64]. Потенціалізми він визначає як «нові лексичні одиниці, які створюються в процесі спілкування на основі високопродуктивних словотворчих моделей. Авторська індивідуальність майже не впливає на їх створення, вони дуже схожі на існуючі в мові слова. Забарвлення новизни як би стушовується в них завдяки високій регулярності словотвірного типу, до якого належить створене слово [6, с.64-65]». Егологізми в свою чергу «створюються за незвичайними або малопродуктивними моделями мови і відрізняються індивідуально-авторською своєрідністю і помітною новизною [6, с. 64]».

Загальнолітературна розмовна лексика виділяється такими ознаками як багатозначність, «більша емоційна забарвленість у порівнянні з загальною літературно-книжною лексикою та обмеженість вживання, здебільшого, діалогічною мовою [9, с.83]».

Нелітературна розмовна лексика відрізняється неофіційним характером. І. Р. Гальперін зазначає, що розрізнити нелітературну та загальнолітературну розмовну лексика досить важко, тому що «між ними немає чітких граней [9, с. 85]».

З тих прошарків слів, що належать до цього лексичного пласту, найбільший емотивний потенціал мають наступні слова:

Сленг. Надати точне визначення поняттю сленг складно, тому що погляди науковців на нього сильно відрізняються, бо, як пояснює І. Р. Гальперін, «він охоплює забагато стилістичних розрядів слів, найрізноманітніших за своєю сутністю і функціях [9, с. 89]». Так, у словниках даються наступні дефініції: сленг – це «жаргон, частіше молодіжний; вкраплення в мовлення англійської або американської розмовної лексики»; «те ж, що й жаргон; сукупність жаргонізмів»; «мовлення соціально або професійно відокремленої групи, жаргон»; «елементи мовлення, які не співпадають з нормою літературної мови (зазвичай експресивно забарвлені [9]». Звідси зрозуміло, що у лексикографії сленг так чи інакше ототожнюється з жаргоном.

Аби вирізнити сленг з-поміж іншої нелітературної розмовної лексики І. Р. Гальперін запропонував наступне визначення сленгу: «прошарок лексики і фразеології, який з'являється у сфері живого мовлення в якості розмовних фразеологізмів та легко переходить у прошарок загальноповсякденної літературної розмовної лексики [9, с. 91]». На думку вченого, головна відмінність сленгу від інших прошарків нелітературної лексики полягає в тому, що жаргонізми, вульгаризми тощо попадають до розряду літературної лексики з більшими труднощами.

Стилістичні функції сленгу визначаються його природою, тобто, оскільки його головна риса – це емоційність, то й у художньому творі вони використовуються, головним чином, задля більш емоційної характеристики описуваного предмета чи явища [9].

Професіоналізми – «слова і вирази, що властиві мовленню представників тієї чи іншої професії або сфери діяльності, які проникають у загальнолітературне вживання (переважно в усне мовлення) і зазвичай виступають як простомовні, емоційно забарвлені еквіваленти термінів [9]». У художньому стилі професіоналізми або слугують засобом мовленнєвої характеристики, або виступають як образний вираз, що виділяє якусь ознаку або рису описуваного явища [9].

Жаргонізми – «різновид мовлення, який використовується переважно в усному спілкуванні окремої відносно стійкої соціальної групи, що об'єднує людей за ознакою професії, стану у суспільстві, інтересів, або віку [9]». Як відзначає І. Р. Гальперін, «найбільш характерною рисою жаргонізмів є секретність [9, с. 97]», тобто вони відомі тільки певній групі людей, що ними послуговується. В стилі художнього мовлення жаргонізми можуть бути використані для мовленнєвої характеристики героїв [9].

Вульгаризми – «не прийняте національною літературною мовою, неправильне, побутове, або іншомовне слово чи вираз [9, с. 579]». І.Р. Гальперін дотримується думки, що «більш доцільно закріпити цей термін за певною групою слів і фразеологізмів, об'єднаних за ознакою... грубості, що межує з непристойністю [9, с.102]». В художній літературі вульгаризми використовуються переважно у прямій мові персонажів для вираження сильних емоцій [13].

Лексичні діалектизми – характерні для діалектів мовні особливості. В художньому стилі вони виконують функцію мовної характеристики героїв за належністю до певної території або соціальної групи [9].

Окреме місце в системі емотивної лексики займають *вигуки*, під якими ми розуміємо особливий розряд слів, які не мають предметно-логічного значення, а мають тільки емоційне значення [9, с. 115]. Емотивні вигуки виражають певні емоції суб'єкта в зв'язку з різними подіями. На думку Голуб І. Б., в їх основі лежить миттєва загальна емоційна (негативна або позитивна) реакція на навколишню дійсність (вербальний або невербальний стимул) [10, с.78]. І.Р. Гальперін наводить приклади таких слів, як *alas, oh, ah, gosh, gee* та ін., та зазначає, що «вони фактично не мають предметно-логічних значень і є тими словами, які виражають поняття про почуття [9, с. 115]». Також науковець підкреслює, що вигуки є тією частиною речення, що «забарвлює все висловлювання в відповідні емоціональні тони [9, с. 147]».

Окрім цього, І.Р. Гальперін виділяє групи прикметників (e.g. *wonderful, horrible, terrible, nice, awful, great*), що можуть наближатися в своєму

значенні до вигуків «завдяки невизначеному предметно-логічного значення і більшій модальній навантаженості [9, с. 117]». На його думку, «більшість цих прикметників уподібнюються вигукам з точки зору того суб'єктивно-емоційного значення, яке вони несуть в різному вживанні [9, с. 117]». Дослідник зазначає, що «недарма словники часто відзначають як особливі значення цих слів (крім предметно-логічних) ті значення, які вони називають «intensives» - «підсилювачі», визнаючи за цими словами емоціонально-підсилювальні значення [9, с. 117]».

Отже, у даному підрозділі було висвітлено особливості функціонування емотивної лексики в художніх творах; визначено її головні функції; наведена класифікація різних пластів лексики та засобів художньої виразності, за допомогою яких може бути виражена емотивність; проаналізовані основні проблеми, які постають при перекладі емотивної лексики та способи їх вирішення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У результаті вивчення теоретичного матеріалу висвітлено поняття та теоретичні засади дослідження емоцій та емотивної лексики, особливості її функціонування в художньому тексті та проблеми її перекладу.

Встановлено, що вивчення вербалізації емоцій в мові пов'язано з бурхливим розвитком антропоцентричного напрямку в лінгвістиці.

Вивчено наявність двох основних поглядів на сутність емотивності. Згідно з першим підходом, зі сфери емотивності виключають лексику, що називає емоції, через відсутність очевидного емоційного ставлення в семантиці таких слів. За другим підходом, у певному контексті, особливо в контексті художнього твору, майже будь-яка лексика може набувати емоційного значення.

Висвітлено проблему розмежування поняття емотивної та емоційної лексики, а також категорії емотивності зі спорідненими категоріями експресивності та оцінності.

Проаналізовано роль та функції емотивної лексики в художньому тексті, серед яких домінуючою є прагматична.

Наведено лексичні засоби, за допомогою яких в художніх творах передається емотивність, та висвітлено основні перекладацькі проблеми, що постають при перекладі емотивної лексики та способи їх вирішення.

РОЗДІЛ 2

ЕМОТИВНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ СТВЕНА ФРАЯ «THE HIPPIROTAMUS» ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У даному розділі проаналізовано особливості використання емотивної лексики у романі Стівена Фрая «The Hippopotamus», визначено типи емотивної лексики та способи її перекладу українською мовою.

2.1. Загальні результати дослідження

Оскільки на даний момент не існує офіційного українського перекладу твору, усю емотивну лексику розглянуто на прикладі перших ста сторінок перекладу Лучіної Софії.

Слід зазначити, що головною особливістю роману «The Hippopotamus» є її умовний поділ на три частини, а саме: оповідання від першої особи (особи протагоніста), яке полягає в основі передмови та першої глави; оповідання від третьої особи, використане у другій главі, та оповідання в епістолярній формі, представлене в третій главі. Саме ця особливість обумовлює значні відмінності у виборі відповідних видів емотивної лексики та стилістичних прийомів в різних частинах роману.

На основі розглянутих у першому розділі класифікацій емотивної лексики, складено наступну класифікацію, якою вирішено послуговуватися надалі:

- I. Емотивна лексика (эмотиви):
 - а) слова з емотивною семантикою в статусі значення (слова афективи, що виражають емоційний стан мовця – лайлива лексика, вигуки);
 - б) слова з емотивною семантикою в статусі додаткового значення (конотативи, що передають емоційне ставлення мовця до предмета номінації або його ознак).
- II. Лексика емоцій – слова, що називають емоції.

III. Лексичні одиниці, що описують емоції (слова, що вказують на причину, результат, непрямую ознаку емоції).

У процесі роботи використано наступні критерії відбору емотивних одиниць: для афективів – словникові позначки (interjections, vulgarisms); для конотативів – контекст, у якому ці одиниці розкривають емотивну семантику; для лексики емоцій та одиниць, що описують емоції – наявність у дефініції семи емотивності.

Кількісні показники емотивної лексики в тексті (усього виявлено 2093 одиниці) надано у наступній таблиці:

Таблиця 2.1

Кількісні показники емотивної лексики в англійському тексті

№	Вид	Кількість	Відсоток
1	Емотиви	1113	53,2%
2	Лексика емоцій	612	29,3%
3	Лексичні одиниці, що описують емоції	368	17,57%
	Усього	2093	100%

2.2. Використання емотивів в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»

Емотиви, до яких ми відносимо афективи та конотативи, є найчисельнішим видом емотивної лексики, що зустрічається на проаналізованих сторінках твору. Вони представлені у кількості 1113 одиниць з загальних 2093 одиниць емотивної лексики. З них 552 одиниці складають афективи, 561 – конотативи.

2.2.1. Афективи в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»

Афективи представлені у кількості 552 одиниць на проаналізованих сторінках твору.

Частотність використання лексичних груп в якості афективів можна проілюструвати наступною таблицею:

Таблиця 2.2

Використання лексики в якості афективів

№	Назва	Кількість	Відсоток	Приклад
1	Вульгаризми	229	41,4%	<i>'Let me in, it's bloody freezing out here.'</i> – “Дай увійти, тут просто собачий холод .”
2	Вигуки	187	33,8%	<i>'The whisky stung Simon's throat and tears started in his eyes. 'Whooh!' he said.'</i> – “Вікі обнік Саймону горло і на його очах виступили сльози. « Ух! » випалив він.”
3	Загальнолітературна розмовна лексика	120	21,7%	<i>'What a load of pompous balls, darling,</i> said Oliver. – “ Любчику , що за пафосні дурниці,” сказав Олівер.;
4	Сленг	13	2,3%	<i>'If you develop a publisher's yellow streak, you can always change the names and dates – buggered if I care.'</i> – “Якщо ви проявите видавницьку малодушність, то завжди можете змінити імена і дати – чорта з два мене це хвилює.”
5	Оказіоналізми	2	0,3%	<i>'We'll run then,' said Roman. 'Yes sir, we'll bloody run. 'Abso-sodding-lutely.'</i> – “Ну тоді ми побіжимо,” сказав Роман. “Так, сер, ми побіжимо що є духу. Абсо- блін- лютно ”.
6	Іноземні слова	1	0,1%	<i>'Carissimo,</i> I said, <i>'I'll grant you it's a monster, but after what I've been through this last week you'll be lucky if it touches the sides.'</i> “ Carissimo ,” відповів я, “Визнаю, він в тебе велетенський, але після того, через що я пройшов за цей останній тиждень, тобі пощастить, якщо він хоча б дістанеться боків.”
	Усього	552	100%	

У тексті афективи, до яких відносяться вигуки та лайлива лексика, виконують свою головну функцію: виражають емоційний стан персонажів (e.g. *'**Uh oh**', said Simon, putting his hands over his ears.'* [26, с. 37] – “**А, о** –

виукнув Саймон, прикривши вуха долонями.”) або їх суто емоційне ставлення до оточуючих їх явищ, речей або людей (e.g. ‘*He wouldn’t remember of course, because they never do, but it was I who discovered the **little prick** in the first place.*’ [26, с. 13] – “Він це, звичайно, не пам’ятав, тому що вони ніколи не пам’ятають, але саме я відкрив цього **недоумка**, коли він тільки починав.”). Тому вони використані, головним чином, у главах з оповіддю від першої особи. Найменше вони використовуються в другій, шостій та частково у третій та п’ятій главах, у яких оповідь ведеться від третьої особи, а також у яких афектививи переважно використанні у прямій мові. Таким чином, афективи також виконують роль мовленнєвої характеристики персонажів.

Найлегшими для перекладу афективами виявилися *вигуки*, які представлені у тексті у кількості 187 одиниць (33,8%), оскільки всі використані в тексті одиниці мають прямий еквівалент в мові перекладу: e.g. ‘*Ah, but you don’t understand.*’ [26, с. 38] – “*Ах, та ти ж не розумієш.*”

Тим не менш, у деяких випадках при перекладі речень, в яких містяться вигуки, було вирішено вдатися до перекладацьких трансформацій. Так, хоча у цих реченнях вигуки перекладено точними еквівалентами, при перекладі дієслова *said* в обох випадках було вирішено вдатися до прийому *конкретизації*, під якою ми розуміємо «заміну слова або словосполучення вихідної мови з більш широким референційним значенням словом або словосполученням мови перекладу з більш вузьким значенням [5, с. 210]», аби підсилити емоційність вигуку: ‘*The whisky stung Simon’s throat and tears started in his eyes. ‘Whooh!’ he said.*’ [26, с. 50] – “*Віскі обпик Саймону горло і на його очах виступили сльози. «Ух!» випалив він.*”

У деяких випадках вставні слова в українському перекладі здаються нам зайвими, тому під час їх перекладу було вирішено вдатися до прийому опущення, тобто усунення семантично зайвих елементів вихідного тексту, тобто слів, що виражають значення, яке можна витягти з тексту без їхньої допомоги. Таким чином, перекладаючи речення

'Oh look . . . ' he said. 'Come on, Uncle Ted...' [26, с. 273] – *“Послухайте...”* благав він. *“Годі вам, дядьку Ted.”* було вирішено опустити вставне слово *oh*, вдаючись до конкретизації дієслова, сказаного, щоб передати емоційне навантаження виразу.

Загальнолітературна розмовна лексика, використана у творі у якості афективів у кількості 120 одиниць (21,7%), також не викликала труднощів при перекладі. В основному вона представлена емоційно забарвленими звертаннями, що були перекладені різними еквівалентами без додаткового використання перекладацьких трансформацій. Однак, у деяких випадках, при перекладі таких одиниць, використовувалися зменшувальні суфікси такі, як *-к-* та *-еньк-*:

'What a load of pompous balls, darling,' said Oliver. [26, с. 170] – *“Любчику, що за пафосні дурниці,”* сказав Олівер.;

Wendy Whisky is becoming offended by your inattentions, dear. [26, с. 295] – *Венді Віскі починає ображатися через те, що ти приділяєш їй так мало уваги, дороженький.*

Це викликано необхідністю передати індивідуальну манеру мовлення персонажа.

Окрім емоційно забарвлених звертань, загальнолітературна розмовна лексика представлена такими лексичними одиницями, як *wonderful, terrible, nice, awful*, які підсилюють значення наступного слова. Майже всі з них було перекладено точними українськими відповідниками, але у рідкісних випадках, з метою досягнення більшої достовірності перекладу, використовується прийом цілісного перетворення, якому Рецкер Я. І. надає наступне тлумачення: «перетворення внутрішньої форми будь-якого відрізка мовного ланцюга – від окремого слова (зазвичай складного) до синтагми, а іноді й цілого речення» [23, с. 60]:

'Davey,' I said, looking at him straight. 'It's simply wonderful to be here.' [26, с. 71] – *“Деві,”* сказав я, дивлячись прямо йому в очі. *“Я такий радий, що приїхав.”*

Ще одним видом афективів, використаних у тексті, є лайливі вирази, які здебільшого представлені *вульгаризмами* у кількості 229 одиниць (41,4%). У більшості випадків їх було перекладено або прямими відповідниками в українській мові, або за допомогою прийому *генералізації*, під яким ми розуміємо заміну одиниці вихідної мови, що має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням, у тих реченнях, де надмірна грубість виразу здавалася нам зайвою. Так, у реченні ‘*The few fires of good anger and proper passion that had flickered in his early work had been **pissed out** by an insufferably pompous state-of-the-nation gravity and a complete indifference to the audience or awareness of the theatre.*’ [26, с. 13] – “Ті нечисленні вогники доброго гніву та належної пристрасності, що спалахнули у його ранній роботі, **грубо загасила** нестерпно пихата офіційна серйозність та повна байдужість до цієї публіки та знань про театр.” при передачі фрази *had been pissed out* генералізацію було поєднано з модуляцією перекладу словом *грубо*, яке непрямым чином натякає на первісне значення.

Численними у романі також є вульгаризми *bloody* та *damn*. Найчастіше у творі вони задіяні у ролі емоційно-підсилювальних слів. В таких випадках при перекладі довелося вдатися до опущення цих слів та додавання вставних фраз: е.г. ‘*I know no such **bloody** thing.*’ [26, с. 6] – ‘Нічого такого я, **чорт забирай**, не знаю.’

Тим не менш, у деяких прикладах вдалося підібрати адекватні емоційно-підсилювальні еквіваленти в українській мові: е.г. ‘*...there are pubs all over the country where three generations of ordinary families drink and swear and smoke at each other every **bloody** night...*’ [26, с. 8] – “...по всій країні є паби, де три покоління звичайних сімей п’ють і лаються і пускають дим у обличчя один одному кожного **довбаного** вечора...”

‘*...some more of those **bloody** interview tapes with Logan...*’ [26, с. 5] – “...якісь з цих **клятих** записів інтерв'ю з Логаном...”

У реченні ‘*Let me in, it’s **bloody freezing** out here.*’ [26, с. 43] – “Дай увійти, тут просто **собачий холод**.” було використано прийом заміни, а

same: підсилювальне слово *bloody* та слово *freezing*, яке воно модулює, у перекладі було замінено на розмовний вираз *собачий холод*.

Окрім вульгаризмів, в якості лайливих виразів у тексті також виступає сленг у кількості 13 одиниць (2,3%), який загалом не викликав труднощів при перекладі, оскільки мав точні словникові еквіваленти: e.g. *'If you develop a publisher's yellow streak, you can always change the names and dates – bugged if I care.'* [26, с. 6] – *“Якщо ви проявите видавницьку малодушність, то завжди можете змінити імена і дати – чорта з два мене це хвилює.”*

Крім того в якості афективів в тексті також використано 2 okazionalizma (0,3%) та 1 іноземне слово (0,1%). Переклад okazionalizmів базується на перекладацькому прийомі *кальки*, тобто передачі без еквівалентної лексики іноземної мови за допомогою заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) їх прямими лексиними відповідниками в мові перекладу. Перший okazionalizm утворений продуктивною словотворчою моделю з використанням поширеного суфікса *-worth-*, тому він перекладений за допомогою зменшувального суфікса *-еньк-*. Хоча нам не вдалося зберегти okazionalnyi charakter слова при перекладі, емоційне навантаження цієї лексичної одиниці збережено:

'He sat in the library, filling a shaft of light with cigarette smoke and emptying the newspapers of gossip. 'Morning, heartsworth.' [26, с. 180] — *Він сидів у бібліотеці, наповнюючи сніп світла сигаретним димом та спорожняючи газети від пліток. “Доброго ранку, серденько.”*

Другий okazionalizm перекладено за допомогою *кальки* та *заміни*:

'We'll run then,' said Roman. 'Yes sir, we'll bloody run.' Abso-sodding-lutely.' [26, с. 392] – *“Ну тоді ми побіжимо,” сказав Роман. “Так, сер, ми побіжимо що є духу. Абсо- блін- лютно”.*

Елемент okazionalizmu, прикметник *sodding*, у перекладі замінено іменником *блін*, завдяки якому досягнута більша милозвучність у перекладі.

Іноземне слово, вжите у тексті як афектив, не зазнало жодніх змін, оскільки, окрім належної емоційної функції, воно виконує і функцію надання особливої атмосфери певної країни (у контексті роману - Італії):

‘Carissimo,’ I said, ‘I’ll grant you it’s a monster, but after what I’ve been through this last week you’ll be lucky if it touches the sides.’ [26, с. 152] – *“Carissimo,”* відповів я, *“Визнаю, він в тебе велетенський, але після того, через що я пройшов за цей останній тиждень, тобі пощастить, якщо він хоча б дістанеться боків.”*

2.2.2. Конотативи в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus»

Конотативи, тобто слова з емотивною семантикою в статусі додаткового значення, представлені у проаналізованому тексті роману 561 одиницею. Частотність використання різних лексичних груп в якості конотативів продемонстровано у наступній таблиці:

Таблиця 2.3

Використання лексики в якості конотативів

№	Назва	Кількість	Відсоток	Приклад
1	Загальна літературно-книжна лексика	463	82,5%	<i>‘...without it ever crossing their minds that they are simply sensationally lucky to have such a just brilliantly fabulous relationship with their wonderful daddies.’</i> – <i>“...при цьому вони і думки не мають, що їм просто надзвичайно пощастило мати такі блискуче казкові стосунки з їхніми чудовими татусями.”</i>
2	Загальнолітературна розмовна лексика	46	8,2%	<i>In the back brasserie Leonora (hardly my idea, a name that tells you all you need to know about the child’s footling mother) hugged, snogged and squealed.’</i> – <i>“У віддаленому ресторанчику Леонора (ледве чи моя ідея, ім’я, яке розкаже вам усе, що треба знати про безголову мамцю дитини) обійняла мене, облизала та завищала.”</i>
3	Сленг	36	6,4%	<i>‘It seems the popsy up on a stool next to</i>

				<i>mine read some of the off-pissedness in tu face...’ – “Здається, лялечка, яка сиділа на сусідньому стільці, по виразу мого обличчя зрозуміла, що я готовий вбити кожного у радіусі в 1000 миль...”</i>
4	Оказіоналізми	12	2,1%	<i>‘By day, smart publishers and what used to be called the Mediahedin...’ – “Удень там засідають чепурні видавці та ті, кого зазвичай називають заголовниками”.</i>
5	Жаргонізми	3	0,5%	<i>‘And that’s why you are a worthless key-basher who fills in time sicking out drivel for snob glossies...’ – “І саме тому ти – нікчемна писака, яка увесь час тільки те й робить, що вбиває клавіатуру на огидні дурниці для снобістських глянцевих журналів...”</i>
6	Архаїзми	1	0,1%	<i>‘There was something . . . images of wooden draining boards, Dividend tea stamps and pointy bras . . . something forlorn’ – “У цьому було щось... образи дерев’яних сушарок, марок чаю «Дивіденд» та загострених бюстгальтерів... щось жалісне.”</i>
	Усього	561	100%	

У романі конотативи використовуються здебільшого для емоційної характеристики або передачі емоційного ставлення до певних явищ, речей або людей (e.g. ‘*This is one of the most **revolting** rooms I’ve ever stood in in all my life.*’ [26, с. 27] – “Це одна з **найгидотніших** кімнат, у яких мені довелося знаходитися за все моє життя.”), тому, подібно афективам, вони задіяні здебільшого у розділах з оповіддю від першої особи та в прямій мові.

Оскільки в якості конотативів в тексті виступають найчастіше одиниці, що належать до загальної літературно-книжної лексики (463 одиниці – 82,5%) та мають прямі відповідники в українській мові, значних проблем при перекладі вони не викликали. Однак, у деяких випадках, з метою досягнення достовірності українського тексту, при перекладі таких одиниць, було

вирішено вдатися до перекладацьких трансформацій. Так, було використано прийом лексичної заміни – а саме заміна іменника дієсловом:

*Is it any **wonder** that, from time to time, we take refuge in ‘gellies’ and ‘ataractic’ and ‘watchet’?* [26, с. 73] – *То чого ж тут **дивуватися**, коли час від часу ми знаходимо сховище серед слів на киталт «драглі», «нейролептичний» та «сокотитися»?*;

заміна прикметника дієсловом:

*‘Are you **cross** with me?’ Simon asked.* [26, с. 351] – *“Ви на мене **сердитесь?**” запитав Саймон.*;

заміна прикметника іменником:

***Ludicrous**, obviously, yet . . . let me know if this squares with what you want me to discover.* [26, с. 95] – *Очевидно, це **безглуздя**, та все ж... дай мені знати, якщо це сходиться з тим, що я, за твоїм бажанням, маю знайти.*;

заміна прислівника іменником:

*The knowledge that you would be making me quite **cretinously** happy.* [26, с. 298] – *“Усвідомлення того, що ти оцасливиш старого кретина.”*

Також труднощів при перекладі не викликала загальнолітературна розмовна лексика, що представлена у тексті в якості конотативів у кількості 46 одиниць (8,2%). Майже всі одиниці вдалося передати точними українськими еквівалентами: e.g. *‘In the back brasserie Leonora (hardly my idea, a name that tells you all you need to know about the child’s **footling** mother) hugged, snogged and squealed.’* [26, с.8] – *“У віддаленому ресторанчику Леонора (ледве чи моя ідея, ім’я, яке розкаже вам усе, що треба знати про **безголову** мамцю дитини) обійняла мене, облизала та завищала.”*

Однак у прикладі *‘...far from feeling **mopey** or **put upon**...’* – *“далекий від депресії чи **образи**”* довелося вдатися до прийому заміни форми Participle 2 на іменник у перекладі аби зберегти лаконічність оригіналу та уникнути вживання громіздких конструкцій.

Помітне місце серед використаних у тексті конотативів займає сленг, представлений у кількості 36 одиниць (6,4%). В більшості випадків для них

вдалося знайти прямі еквіваленти в українській мові (e.g. ‘*One grotty little pill from the Sunday Times went so far as to claim that putana vera could be bought in his local Chelsea Waitrose.*’ [26, с. 11] – “Один **огидний туп** із Санді Таймз дійшов до того, що заявив, нібито *putana vera* можна придбати в Уейтроузі у Челсі, неподалеку від нього.”), тим не менш, в деяких прикладах було необхідно вдатися до перекладацьких трансформацій.

Так, у реченні ‘*It’s a rare experience in this world to be proved right on anything and it does wonders for the amour proper, even when, paradoxically, what we are proved right about is our suspicion that everyone considers us a waste of skin in the first place.*’ [26, с. 7] – “Переконатися, що маєш рацію – це такий рідкісний досвід, що він творить дива з *amour 2биз* на, навіть коли, як ні парадоксально, ми переконалися, що всі вважають нас, головним чином, **порожнім місцем.**” було вжито прийом *цілісного перетворення*, під яким ми розуміємо перетворення внутрішньої форми будь-якого відрізка мовного ланцюга – від окремого слова (зазвичай складного) до синтагми, а іноді й цілого речення, тобто вираз *waste of skin* перекладено зі збереженням загального змісту таким чином, щоб українською він звучав автентично та був зрозумілим читачеві.

У тих випадках, коли сленг не мав прямого еквіваленту в українській мові, було використано прийом *модуляції*, під якою, услід за Комісаровим В. М., ми розуміємо «заміну слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці [14, с. 185]». Наприклад, ‘*It seems the popsy up on a stool next to mine read some of the off-pissedness in my face...*’ [26, с. 12] – “Здається, лялечка, яка сиділа на сусідньому стільці, по виразу мого обличчя зрозуміла, що я готовий **вбити кожного у радіусі в 1000 миль...**”. При цьому іменник *off-pissedness* було замінено на складнопідрядне речення.

В якості конотативів у тексті також використано *оказіоналізми*, що представлені у кількості 12 одиниць (2,1%). На відміну від лексичних груп, описаних вище, вони викликали певні труднощі при перекладі. У тих

випадках, коли okazіоналізми було неможливо адекватно передати одним словом було вирішено вдатися до прийому *модуляції*: e.g. ‘...and from quarrelling with the **unspeakables** next door.’ [26, с.5] – “...і сваритися з **огидниками по сусідству**.”

‘Christ, we live in **arse-paralysingly drear times**.’ [26, с.11] – “Господи, в які ж нудні часи ми живемо, **навіть дуна німіє**.”

‘Vomworthy.’ [26, с. 12] – “Аж блювати тягне.”

Тим не менш, у деяких випадках okazіоналізми вдалося зберегти при перекладі. Наприклад, ‘By day, smart publishers and what used to be called the **Mediahedin**...’ [26, с. 8] – “Удень там засідають чепурні видавці та ті, кого зазвичай називають **заголовниками**”. При передачі цього okazіоналізму було використано прийом *калькування*, під яким ми розуміємо передачу безеквівалентної лексики іноземної мови за допомогою заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) їх прямими лексичними відповідниками в мові перекладу. Так, при перекладі okazіоналізма *Mediahedin* взято корінь слова «(газетний) заголовок», що є перекладом слова *hed*, та іменниковий суфікс «-ник», за допомогою якого передано англійський суфікс *-in*. Поряд з калькуванням було також застосовано прийом *опущення*, під який підпала частина okazіоналізму *media*, яка зробила б слово у перекладі занадто громіздким. При цьому загальний зміст слова не загублено, бо передуюче слово «видавці» натякає на відношення «заголовників» до сфери медіа.

Дещо рідше в якості конотативів у тексті використовуються *жаргонізми*, яких виявлено у кількості 3 слів (0,5%). Майже всі з них перекладено прямими відповідниками, окрім жаргонізму *key-basher* у наступному прикладі: ‘And that’s why you are a worthless **key-basher** who fills in time sicking out **drivel** for snob glossies...’ [26, с. 9] – “І саме тому ти – **нікчемна писака**, яка увесь час тільки те й робить, що **вбиває клавіатуру на огидні дурниці** для снобістських глянцевих журналів...”. У перекладі жаргонізм *key-basher*, яке в англійській мові має значення «Someone who

beats their keyboard in frustration [26]», було замінено на більш загальне слово *писака*, яке, тим не менш, передає низьке забарвлення оригінального слова, а безпосереднє значення передано за допомогою описового перекладу, під яким ми розуміємо спосіб передачі безеквівалентної лексики, який полягає в розкритті значення лексичної одиниці вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають істотні ознаки позначуваного даною лексичною одиницею явища, тобто, по суті справи, за допомогою її дефініції (визначення) на мову перекладу, та заміни присудка в підрядному реченні.

Також у романі в якості конотативу використано 1 *архаїзм* (0,1%). Оскільки у тексті його використано не заради відтворення колориту певної історичної епохи, а в якості епітету і він виконує стилістичну функцію емоційної характеристики, його було вирішено перекласти українським відповідником з аналогічним емоційним відтінком: e.g. *‘There was something . . . images of wooden draining boards, Dividend tea stamps and pointy bras . . . something **forlorn**’* [26, с. 18] – “У цьому було щось... образи дерев’яних сушарок, марок чаю «Дивіденд» та загострених бюстгальтерів... щось **жалісне.**”

Отже, у даному підрозділі висвітлено особливості використання емотивів (афективів та конотативів) в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» та продемонстровано способи їх перекладу українською мовою, що представлені такими перекладацькими прийомами та трансформаціями, як заміна, опущення, модуляція, калькування та інші.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Досліджено особливості використання емотивної лексики в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» та способи їх передачі українською мовою на прикладі перекладу Лучіної С.

В процесі аналізу перших ста сторінок роману було виявлено 2093 емотивні одиниці. Їх було поділено на три групи: емотиви (до яких належать емотиви та конотативи), лексика емоцій та лексичні одиниці, що описують емоції. Встановлено, що найчастіше у тексті зустрічаються власне емотиви – 1113 одиниць, з яких афективів – 552 одиниць, а конотативів – 561. Аналіз лексичних одиниць продемонстрував, що у якості афективів в тексті найчастіше використані вульгаризми (41,4%) і загальнолітературна розмовна лексика (21,7%), а в якості конотативів найпродуктивнішими виявилися одиниці, що належать до загальної літературно-книжної лексики (82,5%), загальнолітературної розмовної лексики (8,2%) та сленгу (6,4%). Виявлено, що здебільшого ці одиниці не викликали суттєвих труднощів при перекладі, тим не менш адекватна передача деяких з них потребувала використання таких перекладацьких трансформацій, як заміна, опущення, модуляція, калькування, цілісне перетворення, описовий переклад та ін.

Встановлено, що на другому місці по частотності використання стоїть лексика емоцій у кількості 612 одиниць. Аналіз продемонстрував, що здебільшого така лексика представлена одиницями, що належать до загальної літературно-книжної лексики (98,1%), тому більшість з них мала еквіваленти в українській мові і не призвела до труднощів при перекладі. Продуктивною при перекладі такої лексики виявилася трансформація заміни, яка допомагає досягти адекватності та милозвучності перекладу.

Виявлено, що найменш продуктивною з емотивної лексики у тексті є лексика, що описує емоції, представлена у кількості 368 одиниць. До цієї групи емотивної лексики у тексті належать здебільшого одиниці з загальної літературно-книжної лексики (85,11%), які мають прямі еквіваленти в

українській мові, а всі труднощі, що постали при перекладі такої лексики було вирішено за допомогою таких трансформацій, як заміна, опущення, генералізація та калькування.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Висвітлено розмежування між поняттями емоцій та почуттів. Виявлено, що поширення атропоцентричного підходу до вивчення мови обумовило жвавий інтерес дослідників до проблем емотивної лексики.

Визначено поняття емотивної лексики та надано її класифікацію. Встановлено основні проблеми, що постають перед дослідниками категорії емотивності, а саме наявність різних підходів до її вивчення та розмежування її від споріднених понять «лексика емоцій» та «емоційна лексика» та близьких категорій експресивності та оцінності.

Висвітлено особливості функціонування емотивної лексики в художніх творах. Визначено її головні функції; наведена класифікація різних пластів лексики та засобів художньої виразності, за допомогою яких може бути виражена емотивність. Проаналізовано основні проблеми, які постають при перекладі емотивної лексики та способи їх вирішення.

Досліджено особливості використання емотивної лексики в романі Стівена Фрая «The Hippopotamus» та способи їх передачі українською мовою.

Виявлені під час аналізу 2093 емотивні одиниці поділено на три групи: емотиви (до яких належать емотиви та конотативи), лексика емоцій та лексичні одиниці, що описують емоції.

Таким чином, у процесі виконання роботи поставлені завдання були вирішені, і мета дослідження досягнута.

Перспективи даного дослідження полягають у подальшому перекладі творів Стівена Фрая та більш детальному вивченні емотивної лексики як складової частини його ідіолекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов. / И.В. Арнольд. –М.: Наука, 2004. –384 с.
2. Бабенко Л.Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке. / Л.Г. Бабенко. - Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1989. - 184 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика. / Ш. Балли. - М.: «Иностранная литература». 1961. — 394 с.
4. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов. – М.: «Междунар. отношения», 1975. - 240 с.
5. Виноградов В. В. О теории художественной речи. / В. В. Виноградов. – М.: Издательство «Высшая школа», 1971. – 240 с.
6. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). / В. С. Виноградов.— М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с.
7. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. / Е.М. Вольф. - М.: Наука, 1985. - 228 с.
8. Галкина-Федорук Е.М. Современный русский язык. Ч. 1. Лексикология. / Е.М. Галкина-Федорук. – М., 1962. – 261 с.
9. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И.Р. Гальперин. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 459 с.
10. Голуб И.Б. Стилистика современного русского языка. / И.Б. Голуб. - М.: Айрис-пресс, 2010. — 448 с.
11. Илинская А.С. Знаковая типология языковых единиц, репрезентирующих эмоции в английском языке /А.С. Илинская. // Ползуновский вестник: Сб. статей - Барнаул: АлтГТУ - 2006. - №3 – С. 98-105.

12. Ионова С.В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема: дисс. канд. филолог. наук./ С.В. Ионова. – Волгоград, 1998. – 197 с.
13. Квасюк И. И. Категория эмотивности и ее лексикографическая репрезентация (на материале английского языка) / И. И. Квасюк. // Сб. науч. тр. МГПИИЯ. Вып. 199. – М., 1982. – С. 11 – 22.
14. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
15. Красавский Н.А. Семантика имен эмоций, функционирующих в разных типах текста/ Н.А. Красавский. // Язык и эмоции: сб. науч. трудов. – Волгоград: перемена, 1995. – С. 14 -150.
16. Левина О.А. Репрезентация эмоционального состояния персонажей в английском художественном тексте: языковые и когнитивные аспекты: Дис... канд. филолог. наук: 10.02.04 / О.А. Левина. – М., 1996. – 481 с.
17. Лукьянова Н.А. О соотношении понятий экспрессивность, оценочность/ Н.А. Лукьянова. // Актуальные проблемы лексикологии и словообразования. Вып. 5. - Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1976. - С. 3-21.
18. Лучина С.М. Особливості вживання емотивної лексики у творі Стівена Фрая «The Hrrorotamus» та її відображення в українському перекладі / Дебют: Збірник тез доповідей студентів факультету грецької філології та перекладу за результатами участі в Декаді студентської науки / С. Лучина. – 2019. – С. 47 – 51
19. Лучина С.М. Стилiстичнi особливостi вживання лексики, що описує емоцiї, в романi Стiвена Фрая “The Hrrorotamus” та її вiдображення в українському перекладi / Актуальнi проблеми мiжкультурної комунiкацiї, перекладу та порiвняльнiх студiй: Збiрник матерiалiв IV мiжнародної науково-практичної конференцiї / Лучина. С. М. – 2020. – С. 72 – 76
20. Лучина Софiя. Стилiстичнi особливостi вживання емотивної лексики у творi Стiвена Фрая «The Hrrorotamus» та її вiдображення в

- українському перекладі / Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій: Збірник матеріалів засідання круглого столу / Лучина. С. М. – 2019. – С. 99 – 105
21. Лучина С.М. Стилiстичнi риси твору С. Фрая «The Hippopotamus» та їх вiдображення в українському перекладі / Дебют: Збірник тез доповідей студентів факультету грецької філології та перекладу за результатами участі в Декаді студентської науки / Лучина С. М. – 2018. – С. 105 – 108.
 22. Пиотровская, Л.А. Эмотивность как языковая категория // Вестник Санкт-Петербургского университета. / Л.А. Пиотровская. - Серия 2. Вып. 2. 1993. - С. 42
 23. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. / Я. И. Рецкер – 3-е изд., стереотип. – М.: «Р. Валент», 2007. – 244 с.
 24. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций: Монография. / В.И. Шаховский. – М.: Гнозис, 2008. – 416 с.
 25. Aitchison J. Words in the mind: an introduction to the mental lexicon. / J. Aitchison. – Oxford: Basil Blackwell, 1987. – 158 p.
 26. Diller H.-J. Emotions and the Linguistics of English // Anglistentags “1991, Duesseldorf”: Proceedings / edit. by Wilhelm G. Busse, Max Niemeyer Verlag. — Tibungen, 1992. - P. 25-29.
 27. Volek B. Emotive Signs in Language and Semantic Functioning of Derived Nouns in Russian. / B.Volek. – Amsterdam/Philadelphia, 1987. – 270 p.
 28. Wierzbicka A. Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals (Studies in Emotions and Social Interaction), 1st ed. / A. Wierzbicka. – Cambridge University Press, 1999. – 261 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

29. Fry, Stephen. The Hippopotamus. – L.: Arrow, 2004. – 416 p.